

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
krašto apsaugos ministro
2022 m. gegužės 16 d.
įsakymu Nr. V-395

KRAŠTO APSAUGOS SISTEMOS 2022–2025 METŲ KORUPCIJOS PREVENCIJOS VEIKSMŲ PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Krašto apsaugos sistemos 2022–2025 m. korupcijos prevencijos veiksmų planas (toliau – Planas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu, atsižvelgiant į Europos Komisijos 2019 m. gruodžio mėn. tyrimą „Specialusis Eurobarometras Nr. 502: korupcija“ (toliau – „Eurobarometras“), Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – VPT) atliktus vertinimus ir analizes bei sociologinių tyrimų apie korupcijos situaciją Lietuvoje rezultatus.

2. Planas grindžiamas Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme nustatytais korupcijos prevencijos priemonėmis, visuomenės ir krašto apsaugos sistemos (toliau – KAS) darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, valstybės tarnautojų ir profesinės karo tarnybos karių (toliau – darbuotojai) antikorporciniu švietimu ir informavimu.

3. Plano paskirtis – nustatyti pagrindinius KAS korupcijos prevencijos tikslus ir uždavinius, korupcijos prevencijos priemones, subjektus bei jų teises ir pareigas korupcijos prevencijos srityje.

4. Planu siekiama kurti korupcijai atsparią aplinką, didinti antikorporcinę sąmoningumą, sistemiskai ir koordinuotai šalinti korupcijos rizikos veiksnius, mažinti korupcijos riziką, taikyti priemones, proporcingas korupcijos mastui ir paplitimui.

5. KAS 2022–2025 metų korupcijos prevencijos veiksmų plano įgyvendinimo priemonės (Krašto apsaugos sistemos 2022–2025 metų korupcijos prevencijos veiksmų plano priedas) yra neatskiriama Plano dalis, užtikrinanti Plano įgyvendinimą.

6. Plane vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Korupcijos prevencijos įstatyme.

II SKYRIUS APLINKOS ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS SOCIOLOGINIŲ TYRIMŲ DUOMENYS

7. Korupcija yra vienas iš pavojingiausių socialinių reiškinių, keliančių grėsmę nacionaliniam saugumui, žmogaus teisėms, demokratijai ir teisei valstybei. Korupcija iškreipia socialinį

teisingumą, konkurenciją, verslo sąlygas, stabdo ekonomikos plėtrą, kelia pavojų valstybės valdymui, valstybės institucijų stabilumui ir visuomenės moralei. Nors 2020 m. sociologiniai tyrimai parodė korupcijos patirties mažėjimą, tačiau korupcija vis dar suvokiama kaip aktuali problema Lietuvoje, o bendras antikorpucinės pažangos vertinimas nepasikeitė ir išliko 60 balų iš 100 galimų. Tarp aktualiausių Lietuvos gyventojams problemų korupcija užima 5 vietą po mažų atlyginimų, sveikatos apsaugos, kylančių kainų ir nedarbo.

8. Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“ 2020 m. lapkričio – 2021 m. sausio mėnesiais atliko sociologinį tyrimą „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2020“ (toliau – Žemėlapis), kurį inicijavo Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT). Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (toliau – KAM) savo ruožtu 2020 m. gruodžio – 2021 m. sausio mėnesiais atliko tyrimą KAS darbuotojų korupcijos tolerancijai nustatyti. Tyrimai suteikia galimybę įvertinti korupcinę situaciją Lietuvoje ir KAS, išsiaiškinti tikslinių grupių požiūrį į korupciją, korupcijos paplitimą įvairiose institucijose, nustatyti respondentų korupcinę patirtį bei įvertinti antikorpucinį potencialą.

9. Tyrimo rezultatai atskleidė mažėjančio korupcijos masto vertinimo tendenciją visuomenėje. Didesnė respondentų dalis teigė, kad korupcijos mastas per pastaruosius penkerius metus sumažėjo. Didelė dalis įmonių vadovų korupciją vertina kaip kliūtį, o ne kaip įrankį verslui vystyti. Lyginant tikslinių grupių atsakymus, galima matyti, kad kritiškiausiai korupcinių procesų atžvilgiu yra nusiteikę gyventojai, po to – verslininkai, o mažiausiai kritiški yra valstybės tarnautojai.

10. Vertindami korupcinogeninę situaciją 90 proc. gyventojų ir absoliuti dauguma valstybės tarnautojų prie korupcinių situacijų priskiria situacijas, kai valstybės tarnyboje dirbantis asmuo paima piniginių atlygį už paslaugos atlikimą ar atlikimo pagreitinimą. Antroje vietoje, tyrimo duomenimis, atsidūrė situacija, kuomet užsienio verslininkas paperka Lietuvos valstybės tarnautoją ar pareigūną, siekdamas naudos savo verslui. Ir gyventojai, ir valstybės tarnautojai nurodė, kad labai paplitęs reiškinys, kuomet per pažintis yra įsidarbinama į valstybės instituciją ar privačią įmonę. Su korupcinogenine situacija glaudžiai susijęs ir korupcijos formų paplitimas šalyje. Didžioji dalis respondentų nurodė, kad nepotizmas yra labiausiai paplitusi korupcijos rūšis. Toliau sekė politinių partijų narių protegavimas, palankių įstatymų, naudingų atskiroms grupėms, priėmimas, papirkimas, sprendimų vilkinimas. Net 40 proc. (2019 m. 39 proc.) valstybės tarnautojų nurodė, kad susiduria su situacija, kai politikai proteguoja savo partijos narius, kad šie eitų pareigas viešajame sektoriuje.

11. Atliekant tyrimą, respondentų buvo prašoma įvertinti korupcijos paplitimą įvairiose institucijose, taip pat ministerijose ir joms pavaldžiose įstaigose. 13 proc. gyventojų ir įmonių atstovų bei 7 proc. valstybės tarnautojų mano, kad KAM ir jai pavaldžios įstaigos yra labai korumpuotos. Atitinkamai 46 proc. gyventojų, 42 proc. įmonių atstovų ir 35 proc. valstybės tarnautojų nurodė, kad

KAM ir jai pavaldžios įstaigos yra iš dalies korumpuotos. Atitinkamai 19, 17 ir 22 proc. pasirinko atsakymą „visiškai nekorumpuota“. Įvertinus rezultatus, KAM ir jai pavaldžios įstaigos, gyventojų ir įmonių atstovų vertinimu, atsidūrė septintoje, o valstybės tarnautojų vertinimu – šeštoje vietoje tarp kitų ministerijų. Lyginant su kitomis įstaigomis, toks vertinimas yra vidutinis. Įvertinus Lietuvos gyventojų nuomonę apie korupcijos paplitimą institucijose, Lietuvos kariuomenė (toliau – LK) buvo įvertinta blogiausiai tarp 10 institucijų. 6 proc. respondentų LK įvardijo kaip labai korumpuotą, 36 proc. – iš dalies korumpuotą ir 36 proc. visai nekorumpuotą. Įmonių atstovų vertinimu, LK atsidūrė antroje vietoje nuo galo. Respondentai atitinkamai vertino: labai korumpuota – 6 proc., iš dalies korumpuota – 28 proc., visai nekorumpuota – 44 proc. Valstybės tarnautojai LK vertino palankiau ir LK atsidūrė vidurinėje pozicijoje tarp visų vertintų institucijų. 2 proc. respondentų nurodė, kad LK yra labai korumpuota, 22 proc. – iš dalies korumpuota ir 35 proc. – visai nekorumpuota. KAM atlikto vidinio tyrimo metu nustatyta, kad 8 proc. KAS respondentų nurodė, jog situacija, kuomet siūlomas papildomas atlygis, yra paplitusi KAS, o 51 proc. nurodė, kad situacija nėra paplitusi.

12. Kiti svarbūs Žemėlapyje paliesti aspektai yra kovos su korupcija bei antikorupcinio potencialo vertinimai. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, galima identifikuoti problemines sritis ir numatyti, kokiomis priemonėmis galima siekti užsibrėžtų tikslų. Tyrimo rezultatai parodė, kad dėl korupcijos plitimo gyventojai ir valstybės tarnautojai pirmiausia kaltina politikus bei teisėjus. Įmonių vadovai atvirkščiai – pirmiausia nurodo teisėjus, paskui – politikus. Kaip pagrindinės kyšininkavimo reiškinį stimuliuojančios priežastys buvo nurodytos per mažos baudmės (35 proc.) ir per maži atlyginimai (34 proc.).

13. Antikorupcinio potencialo tyrimo duomenimis, 50 proc. gyventojų žino, į ką reikėtų kreiptis dėl korupcijos atvejų, 19 proc. praneštų, 8 proc. norėtų dalyvauti antikorupcinėje veikloje. Įmonių vadovų rodikliai yra aukštesni: 66 proc. žino, 28 proc. praneštų, 8 proc. norėtų dalyvauti antikorupcinėje veikloje. Valstybės tarnautojų rodikliai dar aukštesni: 88 proc. žino, 53 proc. praneštų apie korupciją, 28 proc. tarnautojų norėtų dalyvauti antikorupcinėje veikloje. KAM atlikto tyrimo duomenimis, 61 proc. KAS personalo žino, į ką kreiptis norint pranešti apie korupciją, 78 proc. praneštų apie žinomą korupcijos atvejį. Iš tyrimo rezultatų matyti, kad geriausias antikorupcinis potencialas yra susiformavęs tarp valstybės tarnautojų. Kaip vieną iš antikorupcinį potencialą mažinančių priežasčių galima įvardyti baimę nukentėti asmeniškai, kadangi gyventojai ir įmonių atstovai baimę nukentėti nurodė kaip pagrindinę nenoro pranešti apie korupcinį įvykį priežastį. KAM atlikto tyrimo duomenimis, KAS personalas kaip pagrindinę nenoro pranešti apie korupcijos atvejį priežastį taip pat nurodė saugumo jausmo trūkumą. Valstybės tarnautojai pirmoje vietoje nurodo kitą argumentą – nenori pranešti, nes nėra įsitikinę, kad tai korupcijos atvejis. Kita svarbi priežastis, dėl kurios nenorima pranešti apie korupcijos atvejį, yra nusivylimas, kad pranešus susiję asmenys nebus

nubausti. Didelė dalis respondentų mano, kad dauguma aplinkinių žino apie esamus korupcijos atvejus, bet niekas nepraneša, todėl ir jie nesiryžta arba nenori papildomų rūpesčių. Dalis respondentų mano, kad atvejai yra tokie nereikšmingi, kad neverta pranešti, arba tiesiog nežino į ką kreiptis.

14. Tyrimas atskleidė ir viešųjų pirkimų srityje egzistuojančias problemas. 44 proc. dalyvavusių konkursuose nurodė, kad konkursų specifikacijos tikslingai apribojamos, kad laimėtų konkreti įmonė, 43 proc. nurodė, kad sutartys sudaromos su tais pačiais pirkimų dalyviais. 60 proc. valstybės tarnautojų nurodė, kad specifikacijų tikslinis ribojimas yra labai paplitęs ir paplitęs. 63 proc. valstybės tarnautojų nurodė, kad yra paplitę ir labai paplitę atvejai, kai sutartys sudaromos su tais pačiais dalyviais.

15. „Eurobarometro“ duomenimis, korupcijos paplitimo suvokimas Lietuvoje išlieka aukštas – 92 proc. respondentų teigė, kad korupcijos problema mūsų šalyje yra paplitusi. Tai yra šeštas aukščiausias rodiklis tarp Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių (vidurkis – 71 proc.). Korupcijos suvokimo indekso tyrime organizacija „Transparency International“ 2020 m. Lietuvai skyrė 60 balų iš 100 galimų. Lietuva atsidūrė 14-oje vietoje tarp ES valstybių (2019 m. buvo 15-oje). 84 proc. respondentų sutiko, kad kyšis ir naudojimas ryšiais yra lengviausias būdas gauti viešąsias paslaugas. Šis rodiklis yra septintas aukščiausias tarp ES valstybių narių ir aukščiausias tarp Baltijos valstybių. Lyginant su kitomis ES valstybėmis narėmis, Lietuvoje yra daugiau gyventojų, linkusių toleruoti korupcinį elgesį, o ypač toleruojamos dovanos viešajame sektoriuje. Tolerancija korupcijai pasižymi ir tuo, kad Lietuvos gyventojai, susidūrę su korupcija, apie ją praneša tris kartus rečiau, lyginant su ES vidurkiu. Gyventojų nuomone, kyšininkavimas, papirkinėjimas ir piktnaudžiavimas valdžia labiausiai paplitęs sveikatos priežiūros sistemoje, politinėse partijose ir tarp valstybės tarnautojų, sprendžiančių dėl viešųjų konkursų laimėtojų.

16. Nors ilgalaikėje perspektyvoje pastebima, kad gyventojų vertinimas tampa nuosaikesnis – reikšmingai mažėja gyventojų, manančių, kad korupcijos lygis per trejų metų laikotarpį išaugo, mažėja korupcijos paplitimo intensyvumo vertinimas, tačiau korupcija tiek politiniu, tiek administraciniu lygmeniu mūsų šalyje tebėra vienas iš pagrindinių veiksnių, skatinančių piliečių nusivylimą valstybe.

ANTRASIS SKIRSNIS GYNYBOS SEKTORIAUS INTEGRALUMO INDEKSAS

17. Organizacija „Transparency International“ (toliau – TI) 2020 m. (duomenys surinkti 2018–2019 m.) atliko tarptautinį gynybos sektoriaus integralumo indekso (toliau – GDI) vertinimą (atliekamas politinės, finansinės, personalo, karinių operacijų ir įsigijimų rizikų vertinimas). Vertinimas atliekamas 100 proc. skalėje, vėliau kiekvienai vertinamai šaliai pagal bendrą surinktų procentų skaičių priskiriamas raidinis korupcijos rizikos įvertinimo indeksas nuo F (blogiausio) iki A

(geriausio). TI pripažįsta, kad informacija gynybos klausimais yra slapta ir sunkiai viešai prieinama, todėl pabrėžia, kad skaidrumo trūkumas gynybos struktūrose kelia didelę korupcijos riziką. Taip pat išvadoje pažymėtina, kad informacijos trūkumas apsunkina akademinį vertinimą, todėl kai kurie vertinimai gali būti nevisiškai tikslūs. 2020 m., TI vertinimu, Lietuvos gynybos sektorius surinko 59 proc. (2015 m. 61,8 proc.) ir gavo C korupcijos rizikos įvertinimą, Lenkija ir Estija taip pat gavo C įvertinimą, atitinkamai surinko 55 ir 58 proc., Latvija surinko 67 proc. ir gavo B įvertinimą. Korupcijos rizikos vertinimas neparodo pačios korupcijos egzistavimo, šis vertinimas nusako, kokia rizika egzistuoja korupcijos pasireiškimui, ar yra pakankamas kiekis priemonių, galinčių užkirsti kelią korupcinio pobūdžio veikoms.

18. Vertinant atskirus gynybos sektoriaus rizikos veiksnius, aukščiausią įvertinimą gavo finansinė rizika – A (83 proc.) (2015 m. – 81 proc.), toliau sekė politinė rizika – B (76 proc.) (2015 m. – 65 proc.), personalo rizika – B (68 proc.) (2015 m. – 63 proc.). Kiek blogesnę negu vidurkis vertinimą gavo įsigijimų rizika – C (56 proc.) (2015 m. – 60 proc.). Karinių operacijų rizika buvo įvertinta blogiausiai, šiam veiksmui skirta tik 13 proc. ir suteiktas blogiausias F raidės indeksas (2015 m. – 40 proc.). Informacijos apie karines operacijas prieinamumas galėjo būti vienas iš veiksnių, lėmusių tokį žemą vertinimą. Karinių operacijų ir įsigijimų rizikos vertinimai daro neigiamą įtaką bendram visos gynybos sektoriaus korupcijos rizikos vertinimui ir užkerta kelią surinkti balą, reikalingą B indekso vertinimui.

19. Detalizuodama įsigijimų sektoriaus rizikos vertinimą TI pažymi, kad pirmieji du pirkimų ciklai (pirkimų planas ir sutarčių įgyvendinimas bei pasirašymas), kaip numatyta Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme, gynybos sektoriuje yra visiškai reglamentuoti. Tačiau TI išskiria ir problemines sritis. TI akcentuoja silpną įsigijimų kontrolę, ilgalaikio planavimo, viešumo bei teisės aktų pažeidimų spragas. Vertinimo išvadose pabrėžiama, kad ne visi pirkimai vykdomi laikantis teisės aktų, todėl VPT skiria administracines nuobaudas ar įspėjimus už Viešųjų pirkimų įstatymo nesilaikymą. TI išvadose taip pat pažymima, kad KAM pradėta vykdyti reforma, kuria siekiama pakeisti požiūrį į pirkimus. Nuo 2018 m. sausio 1 d. buvo įsteigta Gynybos resursų agentūra (toliau – GRA), taip siekiama centralizuoti pirkimus gynybos srityje, padaryti procesą efektyvesnį, susiejant jį su ilgalaikiais planais, padidinti atvirų konkursų dalį, iki minimumo sumažinti pirkimų, kuriuose yra tik vienas dalyvis, skaičių. GRA įkūrimas taip pat orientuotas į ilgalaikį įsigijimų planavimą bei įsigijimų kontrolę. Kadangi TI atlikdama tyrimą vadovavosi 2018–2019 m. surinktais duomenimis, kuomet GRA veikla tik įsibėgėjo, darytina prielaida, kad situacija visose TI akcentuojamose įsigijimų srityse yra ženkliai pagerėjusi.

20. Įvertinus 2017–2020 m. VPT pirkimų vertinimo išvadas, kuriomis VPT įpareigojo KAS perkančiąsias organizacijas nutraukti pradėtus pirkimus, dažniausiai nustatyti pažeidimai vykdant

pirkimus buvo: dirbtinai ribojama konkurencija, įstatymuose nustatytų terminų nesilaikymas, pertekliniai pirkimuose nustatyti tiekėjų kvalifikacijos reikalavimai buvo labai specifiniai ir tikslingai orientuoti į konkrečių prekių gamintojų (ženklų) pavadinimus, techninių specifikacijų ir reikalavimų neatitikimas. Įvertinus VPT išvadas, pažymėtina, kad kiekvienais metais VPT išvadų, įpareigojančių nutraukti pirkimus, mažėja, ši tendencija rodo minėtos (GRA) reformos veiksmingumą. Įvertinus 2017–2019 m. VPT duomenis apie vykdytus viešuosius pirkimus gynybos ir saugumo srityje matyti, kad viešųjų pirkimų neskelbiamų derybų būdu kiekvienais metais nuosekliai mažėjo, taip pat mažėjo riboto konkurso būdu vykdytų pirkimų skaičius, o pirkimų, vykdytų atviro konkurso ir skelbiamų derybų būdu, skaičius nuosekliai augo. Įvykdytų elektroninių viešųjų pirkimų gynybos ir saugumo srityje skaičius taip pat augo. 2017 m. elektroniniai pirkimai gynybos ir saugumo srityje sudarė 41 proc., arba 89,2 mln. (2018 m. – 50,3 proc.) visos vertės; 2019 m. elektroniniai pirkimai sudarė 88,9 proc., arba 120,8 mln. nuo visos vertės.

21. TI, vertindama karinių operacijų riziką, prie probleminių sričių priskyrė neparengtą korupcijos prevencijos doktriną, nevykdomą ilgalaikį karinių operacijų planavimą bei korupcijos prevencijos stebėsenos trūkumą karinėse operacijose. Pažymėtina, kad, lyginant karinių operacijų riziką su kitomis sritimis, karinių operacijų rizika ir kitose valstybėse vertinama kaip pavojingiausia sritis korupcijos apraiškoms. Detalizuodama karinių operacijų riziką, TI pažymi, kad Lietuva turi detalią ir suprantamą karinę doktriną, tačiau šioje doktrinoje korupcija ne tik kad nepriskiriama prie strateginių klausimų, bet visiškai nėra užsimenama apie korupcijos prevenciją gynybos sektoriuje. Pabrėžiama, kad gynybos sektoriuje yra patvirtinta korupcijos prevencijos programa (2017–2021 m.), kurioje nėra nustatytos korupcijos rizikos karinėse operacijose. Nepaisant to, gynybos sektoriaus antikorporcinės programos įgyvendinimo plane (2017–2021 m.) nustatyta, kad vykdant tarptautines operacijas, kuriose dalyvauja ne mažesnis kaip būrio dydžio vienetas, paskiriamas vienas apmokytas karys, atsakingas už korupcijos prevenciją.

22. Prie karinių operacijų rizikų TI priskyrė ir visų lygių vadų antikorporcinio švietimo trūkumą prieš vykstant į tarptautines operacijas. Pažymima, kad yra būtina, jog visų lygių vadai, vykstantys į tarptautines operacijas, suprastų korupcijos rizikos problemas, su kuriomis jie gali susidurti dislokavimo metu. Vertinime minima, kad nors prieš dislokavimą pareigūnams surengiami specialūs mokymai, kurie apima korupcijos prevencijos temas, tačiau šie mokymai yra labiau orientuoti į karinius mokymus nei į korupcijos prevenciją.

23. Vertindama karinių operacijų riziką, TI iškelia klausimą: „Ar planuojant tarptautines operacijas korupcija yra iškeliamą kaip strateginė problema?“. Atsakydama į šį klausimą TI dar kartą pabrėžia, kad Lietuvos karinėje doktrinoje korupcija nėra priskiriama prie strateginių klausimų, o Nacionalinio saugumo strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d.

nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinio saugumo strategija), korupcija minima kaip grėsmė ir pabrėžiama būtinybė imtis antikorupcinių priemonių. Tačiau Nacionalinio saugumo strategija yra orientuota į visuomenės saugumą ir viešąjį sektorių, todėl nėra aiškios sąsajos su tarptautinių operacijų planavimu. TI taip pat pažymi, kad 2017–2020 m. antikorupcinės programos įgyvendinimo priemonių plano 2.5 papunktis nustato, kad LK Gynybos štabas vykdo veiklos stebėseną ir kartą per pusę metų pateikia informaciją apie korupcijos prevencijos priemones tarptautinėse operacijose, tačiau, anot TI, ši informacija nėra viešai prieinama.

24. Galutinėje TI tyrimo išvadoje nurodoma, kad korupcijos rizika Lietuvos gynybos sektoriuje yra palyginti maža, o Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas ir Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymas sudaro galimybę pagerinti gynybos sektoriaus valdymą, jei tik jie bus įgyvendinami tvariai ilguoju laikotarpiu. Parlamentinė sektoriaus priežiūra yra stipri, bet silpna viešųjų pirkimų procesų kontrolė ir nuolatinis konkursų neskaidrumas reikalauja didesnių pastangų.

TREČIASIS SKIRSNIS

KORUPCIJOS PREVENCIJA KAS VEIKLOS SRITYSE, KURIOSE GALIMA KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ

25. Nors sociologinių tyrimų duomenys atskleidė mažėjančią korupcijos masto vertinimo tendenciją visuomenėje, tačiau korupcija vis dar suvokiama kaip aktuali problema Lietuvoje, o bendras antikorupcinės pažangos vertinimas per pastaruosius metus nepasikeitė. Korupcija užima penktą vietą tarp aktualiausių Lietuvos gyventojams problemų, o kaip pagrindinės korupcijos formos įvardijami nepotizmas, kyšio davimas, savų protegavimas. 2020 m. sociologinių tyrimų duomenimis, vertinant korupcijos paplitimą ministerijose, KAM ir jai pavaldžios įstaigos atsidūrė viduryje tarp 14 vertintų ministerijų, daugiau kaip trečdalis respondentų nurodė, kad KAM ir jai pavaldžios įstaigos, taip pat LK yra iš dalies korumpuotos. Vidinio tyrimo duomenimis, 8 proc. KAS respondentų nurodė, kad situacija, kuomet siūlomas papildomas atlygis, yra paplitusi KAS, o kaip pagrindinę nenoro pranešti apie korupcijos atvejį priežastį nurodė saugumo jausmo trūkumą. Įvertinus sociologinių tyrimų rezultatus ir išanalizavus KAS institucijų ir jų padalinių savarankiškai atliktus korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimus bei apibendrinus KAS institucijų ir jų padalinių parengtas išvadas dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės, nustatyta, kad korupcijos pasireiškimo tikimybė pagal Korupcijos prevencijos įstatyme nustatytus ar TI gynybos sektoriui keliamus kriterijus KAS egzistuoja, tačiau detalus veiklos reglamentavimas, vidaus ir išorės kontrolės priemonės ženkliai sumažina korupcijos pasireiškimo tikimybę.

26. KAS institucijos ir jų padaliniai korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo proceso metu savo vykdomą veiklos sritį supranta ir vertina labai plačiai: dažniausiai buvo vertinama visos

įstaigos vykdomos veiklos atitiktis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnyje nustatytiems kriterijams. Atsižvelgiant į tai, kad KAS institucijų ir jų padalinių vykdomos veiklos sritys ir Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnyje nustatyti kriterijai išlieka tie patys, susidarė situacija, kad kai kurios KAS institucijos ir jų padaliniai kiekvienais metais teikė panašią informaciją apie jų atliktą korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą, kuri iš esmės atspindi tik bendrą KAS institucijų ir jų padalinių vykdomos veiklos sričių atitiktį Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnyje nustatytiems kriterijams. Nustatant ir vertinant veiklos sritis, kuriose egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, daugiausia dėmesio skirta veiklos sričių ir atskirų funkcijų atlikimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų peržiūrai ir analizei, sprendimų priėmimo, veiksmų atlikimo skaidrumui bei sprendimus priimančių subjektų įgaliojimų įvertinimui.

27. Siekiant padidinti veiklos sričių antikorpucinės analizės ir vertinimo sistemos veiksmingumą, svarbu užtikrinti antikorpucinių procedūrų atlikimo operatyvumą ir profesionalų rezultatų panaudojimą veiklos skaidrumui didinti. Todėl tikslinga antikorpuciniu požiūriu įvertinti visas rizikingiausias veiklos sritis, įgyvendinti būtinas prevencijos priemones, įvertinti šių priemonių poveikį korupcijos situacijai ir rizikos lygiui, užtikrinti korupcijos prevencijos procedūrų tęstinumą ir nuoseklų tobulinimą, atsižvelgiant į praktinę patirtį ir einamojo laikotarpio aktualijas.

28. KAS institucijų ir jų padalinių veikla yra išsamiai reglamentuota kiekvieno struktūrinio padalinio veiklos nuostatuose, kuriuose nustatyti pagrindiniai veiklos uždaviniai, funkcijos bei darbo organizavimas. Karių, valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka, atsakomybė ir atskaitomybė detalizuoti atskiruose pareigybių aprašymuose ir pareiginiuose nuostatuose, detalčiai ir išsamiai apibrėžiant funkcijas, teises, taip pat aiškiai nurodant jų pavaldumą ir atsakomybę. KAS priimtuose teisės aktuose įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, nustatyti kontrolės terminai, aiškiai atskirtos sprendimų priėmimo ir kontrolės vykdymo funkcijos, numatyti konkretūs kontrolės ir priežiūros funkcijas vykdantys ir sprendimus priimančiosios subjektai (padaliniai, atskiri darbuotojai), išsamiai ir tiksliai apibrėžtos jų teisės ir pareigos. KAS institucijų ir jų padalinių veiklą reglamentuojantys teisės aktai yra nuolat tobulinami, vykdoma teisinio reguliavimo stebėseną, siekiant užkirsti kelią galimam korupcijos pasireiškimui. KAS institucijos ir jų padaliniai pagal kompetenciją yra priėmę būtinius teisės aktus, nustatančius ir detalizuojančius jų vykdomų funkcijų atlikimo procedūras. Dėl sričių, kurių nereglamentuoja įstatymai ar įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai arba teisės aktuose numatyta, kad įstaiga turi detalizuoti savo teisės aktuose tam tikrus klausimus, KAS yra priėmusi vidaus teisės aktus. Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, taikomų teisės ir kitų norminių aktų visumą, darbo praktiką, taikomus priežiūros ir kontrolės mechanizmus, korupcijos rizika vykdant šias funkcijas yra valdoma.

29. Vadovaujantis Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karos tarnybos įstatymu, kitais įstatymais ir jų įgyvendinamaisiais teisės aktais, KAS institucijų ir jų padalinių valdymas paremtas subordinacijos principu. Daugelis sprendimų priimami kolegialiai. Yra sudarytos komisijos, kurios priima sprendimus arba teikia krašto apsaugos ministrui siūlymus. Teisės aktai, susiję su KAS institucijų ir jų padalinių veiklos administravimu, įslaptintos informacijos apsauga, dokumentų valdymu, reikalavimų įgyvendinimu, yra tikrinami, atliekamas įslaptintos informacijos apsaugos būklės vertinimas ir nustatytų trūkumų šalinimo kontrolė. Kontrolės principai, organizavimas ir eiga bei apimtys išsamiai reglamentuoti nuostatuose, tvarkos aprašuose ir kituose teisės aktuose. KAS atliekama išankstinė, einamoji ir paskesnioji kontrolė. Valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios informacijos administravimo, apsaugos ir kontrolės tvarka KAS yra išsamiai reglamentuota. Pareiginiai nuostatai, pareigybių aprašymai ir kiti veiklą reglamentuojantys dokumentai peržiūrimi pagal poreikį ir tikslinami atsižvelgiant į teisės aktus, reglamentuojančius KAS veiklą ir planuojamus struktūrinius pakeitimus, pavedamas funkcijas, siekį gerinti veiklos kokybę, išorės subjektų rekomendacijas, pasikeitusius dokumentų rengimo reikalavimus ir kitus veiksnius.

30. Įvertinus antikorupcinių mokymų organizavimą KAS, pažymėtina, kad ši funkcija vykdoma pakankamai gerai, tačiau turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys KAS personalo, vykstančio į tarptautines operacijas, antikorupciniam švietimui. Planuojant KAS darbuotojų dalyvavimą antikorupciniuose mokymuose, būtina įvertinti atskirų valstybės tarnautojų ir darbuotojų kategorijų vykdomų funkcijų specifiką. Ypatingas dėmesys turėtų būti atkreiptas į korupcijos prevenciją ir kontrolę KAS vykdančių asmenų bei viešųjų pirkimų komisijų narių antikorupcinių mokymų organizavimą.

31. Įvertinus Korupcijos prevencijos įstatyme keliamo reikalavimo vykdyti teisės aktų ar jų projektų antikorupcinį vertinimą įgyvendinimą KAS, nustatyta, kad KAS ši funkcija yra įgyvendinama tik iš dalies.

32. Įvertinus korupcijos prevenciją tarptautinėse operacijose, nustatyta, kad dauguma TI minėtų problemų yra šalinamos arba jau pašalintos. Pažymėtina, kad naujoje karių rengimo tarptautinėms operacijoms mokymo programoje nustatyta, kad kiekvienas karys, vykstantis į tarptautinę operaciją, turi būti supažindintas su korupcinio pobūdžio grėsmėmis. Nors 2017–2021 m. KAS antikorupcinės programos įgyvendinimo priemonių plane nustatyta, kad į tarptautines operacijas, kuriose dalyvauja ne mažesnis kaip būrio dydžio vienetas, skiriamas parengtas karys, atsakingas už antikorupcinę veiklą, ši priemonė dėl įvairių priežasčių nėra iki galo efektyvi. Geresnių rezultatų būtų galima pasiekti vienam ar keliems (priklausomai nuo pajėgų dydžio) į tarptautinę operaciją vykstantiems vadams priskiriant papildomas, su korupcijos prevencija susijusias funkcijas, nustatant jų atsakomybes bei atskaitomybes ir papildomai juos parengiant prieš vykstant į tarptautinę

operaciją. Būtinai nuolatinis informacijos viešinimas apie vykdomą korupcijos prevenciją tarptautinėse operacijose.

33. Įvertinus korupcinės veikos pasireiškimą KAS, 2019 m. buvo patvirtintas vienas pranešimas apie korupcines nusikalstamas veikas. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio motorizuotojo pėstininkų bataliono profesinės karo tarnybos karys buvo pripažintas kaltu dėl kyšio priėmimo ir smurto veiksnių prieš pavaldinį. Šie korupcijos rizikos veiksniai ankstesniais laikotarpiais nebuvo užfiksuoti ir teigtina, kad jie nėra sisteminiai. Nors esamos teisinės ir organizacinės bei įdiegtos vidaus ir išorės kontrolės priemonės leidžia sumažinti tokio pobūdžio korupcijos apraiškų plitimą KAS, vis dar būtina didinti KAS antikorpucinį potencialą. Tikslinga imtis priemonių, skatinančių KAS personalo nepakantumą korupcijai, didinti KAS personalo pasitikėjimą, šalinti nusivylimą ir baimę pranešti apie korupcinio pobūdžio veikas. Tam tikslui naudinga pasitelkti ne tik antikorpucinio KAS švietimo ar vidines KAS informavimo priemones, bet taip pat pasinaudoti visuomenės informavimo priemonėmis, tokiomis kaip: televizija, radijas ir pan. Į antikorpucinę aplinkos formavimą įtraukti aukštas pareigas einančius asmenis.

34. Siekiant maksimaliai sumažinti korupcijos pasireiškimą rizikos veiksniais ir korupcijos pasireiškimą tikimybę KAS veikloje, reikia kelti personalo sąmoningumo ir korupcijos bei jos padarinių suvokimo lygį – rengti paskaitas, instruktažus ir seminarus, atidžiau analizuoti veiklos sritis, atliekant korupcijos pasireiškimą tikimybės nustatymą, imtis priemonių atsiradusioms teisinio reglamentavimo spragoms šalinti ir vidaus kontrolės sistemos efektyvumui didinti.

35. KAS stiprybių ir silpnybių, galimybių ir grėsmių analizė:

Vidiniai veiksniai	
Stiprybės	Silpnybės
KAS veikla yra išsamiai reglamentuota kiekvieno struktūrinio padalinio veiklos nuostatuose, nustatyti pagrindiniai veiklos uždaviniai, funkcijos bei darbo organizavimas.	Žmogiškasis veiksnys: ne visada vadovaujamosi nuostatomis ir reglamentais.
Teisės aktai, susiję su įslaptintos informacijos apsauga, dokumentų valdymu, reikalavimų įgyvendinimu, yra tikrinami, atliekamas įslaptintos informacijos apsaugos būklės vertinimas ir nustatytų trūkumų šalinimo kontrolė.	Žmogiškasis veiksnys: tikimybė užverbuoti personalą ar pavišinti įslaptintą informaciją to nesuvokiant.
KAS vykdomos kovos su korupcija priemonės: patvirtinta KAS kovos su korupcija programa (korupcijos prevencijos veiksnių planas) ir jos įgyvendinimo priemonių planas (įgyvendinimo priemonės), nustatomos KAS veiklos sritys, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimą tikimybė.	Formalus požiūris į kovos su korupcija priemonių įgyvendinimą KAS institucijose ir jų padaliniuose, teisės aktai nevertinami antikorpuciniu požiūriu.

Nuolat vykdoma KAS kovos su korupcija programos (korupcijos prevencijos veikslių plano) priemonių įgyvendinimo kontrolė ir stebėseną.	Nepakankama KAS institucijų ir jų padalinių asmenų, atsakingų už korupcijos prevenciją, kvalifikacija ar noras vykdyti papildomai jiems priskirtas funkcijas.
Dauguma pirkimų vykdomi centralizuotai, įkurta GRA, įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti ISO 9001 standarto reikalavimus.	Vykstant kai kuriuos viešuosius pirkimus vis dar išlieka galimybė tikslingai apriboti specifikacijas.
Išoriniai veiksniai	
Galimybės	Grėsmės
Užtikrinta galimybė pranešti apie galimą korupcinio pobūdžio veiklą.	Žmogiškasis veiksnys: nenoras dalyvauti antikorupcinėje veikloje.
Informacijos apie KAS veiklą viešinimas.	Nesusiformavusi aktyvi visuomenė, kuri reikalautų išsamios informacijos apie KAS veiklą ir sugebėtų ją kritiškai vertinti.

KETVIRTASIS SKIRSNIS KAS ANTIKORUPCINĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REZULTATAI

36. Remiantis ataskaitomis apie KAS 2017–2021 m. antikorupcinės programos priemonių plano įgyvendinimą bei pranešimais apie korupcijos prevenciją ir kontrolę KAS, darytina išvada, kad KAS 2017–2021 m. antikorupcinė programa buvo vykdoma sklandžiai. Laiku ir pagal nustatytus priemonės kriterijus buvo įgyvendintos beveik visos priemonės. Neįgyvendinta tik KAS 2017–2021 m. antikorupcinės programos priemonių plano 4.3 priemonė „Siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą, parengti techninių specifikacijų rengimo KAS tvarkos aprašą“ (terminas 2017 m. IV ketv.), tačiau, siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą, buvo imtasi kitų priemonių: įkurta GRA, vis daugiau viešųjų pirkimų vykdoma atviro konkurso ir skelbiamų derybų būdu, didžioji dalis viešųjų pirkimų perkelta į elektroninę erdvę, įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti ISO 9001 standarto reikalavimus, vykdomos kitos viešųjų pirkimų skaidrumą užtikrinančios priemonės.

37. Korupcijos požymiai ir korupcijos pasireiškimo tikimybė KAS tiriami kasmet pagal STT direktoriaus patvirtintą metodiką. Apibendrintos išvados buvo teikiamos STT, kuri, išnagrinėjusi pateiktą medžiagą, priimdavo galutinį sprendimą dėl korupcijos rizikos analizės KAS institucijose atlikimo tikslingumo. Visos KAS institucijos ir jų padaliniai nuolat vertino korupcijos pasireiškimo tikimybę, o KAM Generalinė inspekcija apibendrinę gautą vertinimo medžiagą ir teikė motyvuotas išvadas dėl veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė. Pažymėtina, kad vis dar pasitaiko atvejų, kai KAS institucijos ir jų padaliniai formaliai žiūri į korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą, vadovaujasi jau negaliojančiais dokumentais, nenagrinėja korupcijos pasireiškimo tikimybės savo veiklos srityse.

38. KAS interneto svetainėje visuomenė nuolat buvo informuojama apie KAS vykdomas korupcijos prevencijos priemones, KAS vykdomus viešuosius pirkimus, KAS biudžeto panaudojimą ir finansinę veiklą. KAM Centralizuotas vidaus audito departamentas vykdė vidaus auditus ir teikė

rekomendacijas, kaip sustiprinti vidaus audito kontrolės procedūras bei rizikos valdymą audituotuose padaliniuose, vykdė pažangos stebėjimą. Esant poreikiui, buvo rengiami KAS 2017–2021 m. antikorupcinės programos priemonių plano ir korupcijos prevencijos ir kontrolės KAS atlikimo tvarkos aprašo pakeitimai.

39. Įgyvendintos korupcijos prevencijos priemonės užtikrino skaidresnį ir aiškesnį veiklos sričių teisinį reglamentavimą, korupcijos prevencijos kontrolės procedūros suteikė patirties antikorupcinės veiklos organizavimo srityje, tačiau KAS 2017–2021 m. antikorupcinės programos įgyvendinimo priemonių plane užsibrėžtas tikslas pasiekti Lietuvos Respublikos gynybos sistemos korupcijos rizikos indeksą B pagal TI-UK metodiką pasiektas nebuvo.

III SKYRIUS PLANO TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR VERTINIMO KRITERIJAI

40. Plano tikslas – užtikrinti veiksmingą, kryptingą ir nuoseklią korupcijos prevencijos ir jos kontrolės sistemą KAS.

41. Plano uždaviniai:

41.1. sistemiškai ir koordinuotai šalinti korupcijos rizikos veiksnius, mažinti korupcijos riziką;

41.2. užtikrinti veiksmingą numatytų kovos su korupcija KAS priemonių įgyvendinimą;

41.3. kurti korupcijai atsparią aplinką, didinti antikorupcinį sąmoningumą, skatinti nepakantumą korupcijos apraiškoms;

41.4. užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą, efektyvumą, viešumą ir kokybę;

41.5. didinti sprendimų ir procedūrų skaidrumą, viešumą, pasitikėjimą KAS institucijomis;

41.6. vykdyti teisės aktų projektų antikorupcinį vertinimą;

41.7. stiprinti korupcijos prevenciją tarptautinėse operacijose;

41.8. stiprinti vientisumą, skaidrumą ir atskaitomybę strateginiame, taktiniame ir operaciniame lygmenyse.

42. Plano uždavinių įgyvendinimas vertinamas pagal Priemonėse nustatytus laukiamo rezultato vertinimo kriterijus.

IV SKYRIUS PLANO ĮGYVENDINIMAS, STEBĖSENA, ATSKAITOMYBĖ, ATNAUJINIMAS, FINANSAVIMAS

43. Plano įgyvendinimą koordinuoja ir kontroliuoja KAM Korupcijos prevencijos ir tyrimų skyrius (toliau – KPTS).

Pakeitimas 43 p.: KA ministro įsakymas Nr. V-549 (2023-07-03)

44. KPTS organizuoja ir kontroliuoja Priemonių rengimą ir įgyvendinimą, teikia siūlymus KAS institucijų vadovams dėl Plano ir Priemonių įgyvendinimo, apibendrina KAS institucijų ir jų padalinių veiklą įgyvendinant Planą bei Priemones, prireikus teikia siūlymus dėl jų patikslinimo.

[Pakeitimas 44 p.: KA ministro įsakymas Nr. V-549 \(2023-07-03\)](#)

45. Plano uždaviniams įgyvendinti nustatomos Priemonės, į kurias įtraukiamos Korupcijos prevencijos įstatyme numatytos priemonės, už kurias atsakinga KAM.

46. Priemonės yra neatskiriama Plano dalis. Jos tvirtinamos ir atnaujinamos krašto apsaugos ministro įsakymu, atsižvelgiant į galimas ar nustatytas korupcijos pasireiškimo KAS sritis ir Plano įgyvendinimo stadijas. Priemonėse nustatomas priemonių turinys, už priemonių įgyvendinimą atsakingos KAS institucijos ir jų padaliniai, priemonių įgyvendinimo terminai ir priemonių įgyvendinimo vertinimo kriterijai.

47. Už Plano įgyvendinimą atsako Priemonėse nurodytų KAS institucijų ir jų padalinių vadovai.

48. Plano įgyvendinimo stebėsenai atlikti KAS institucijų ir jų padalinių vadovai paskiria atsakingus asmenis ir apie tai informuoja KPTS.

[Pakeitimas 48 p.: KA ministro įsakymas Nr. V-549 \(2023-07-03\)](#)

49. KAS institucijos ir jų padaliniai, atsakingi už Priemonių vykdymą, Priemonėse nurodytais terminais KPTS raštu pateikia informaciją apie Priemonių vykdymo eigą, jų veiksmingumą, problemas, susijusias su Priemonių vykdymu. KPTS Priemonėse nurodytu terminu apibendrintą informaciją apie Priemonių įvykdymą KAS pateikia krašto apsaugos ministrui.

[Pakeitimas 49 p.: KA ministro įsakymas Nr. V-549 \(2023-07-03\)](#)

50. Informacija apie Plano ir Priemonių įgyvendinimą viešai skelbiama KAM interneto svetainėje.

51. Planas ir Priemonės yra peržiūrimi atsižvelgiant į STT ir kitų kompetentingų institucijų rekomendacijas, taip pat nustatčius galimas korupcinio pobūdžio veikas KAS. Jei tokių atvejų nėra, Planas ir Priemonės peržiūrimi vieną kartą per metus, siekiant įvertinti Plano ir Priemonių efektyvumą. Nustatčius, kad Priemonės nesukuria siekiamo korupcijos prevencijos efekto, Priemonės gali būti keičiamos ar papildomos naujomis priemonėmis.

52. Plano įgyvendinimas finansuojamas iš KAS skirtų valstybės biudžeto asignavimų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gautų lėšų.